То ҷаҳон буд аз сари одам фароз,
Кас набуд аз роҳи дониш бениёз

Фановар

FANOVAR

Нашрияи Донишгоҳи технологии Тоҷикистон

16 октябри соли 2019

№ 14-15 (109-110)

Дар шароити имрўзаи пешрафти иќтисодї соњаи саноат яке аз соњањои муњимми иќтисоди миллї мањсуб ёфта, таъмин намудани рушди он яке аз вазифањои афзалиятнок ба шумор меравад.

Маќсади мулоќоти мо бо шумо - саноатчиёни мамлакат, роњбарону масъулони корхонањои саноатї ва соњибкороне, ки дар соњањои истењсолї фаъолият мекунанд, бо дарназардошти њадафи саноатикунонии кишвар баррасї кардани масъалањои њалталаби соња ва дарёфти роњњои рушди он тавассути воридоти технологияњои инноватсионї, истењсоли мањсулоти раќобатпазир, таќвияти иќтидори содиротии мамлакат ва таъсиси љойњои нави корї дар солњои наздик мебошад.

* * *

Бо маќсади рушди соњаи саноат, ки заминањои он дар асоси се њадафи умумимиллї фароњам оварда шудаанд, мо саноатикунонии босуръати кишварро њадафи чорум эълон намудем.

Татбиќи ин вазифаи муњим имкон медињад, ки Тољикистон дар давраи миёнамуњлат аз кишвари аграриву саноатї ба мамлакати индустриаливу аграрї табдил дода шавад.

* * *

Соли 1991 дар корхонањои саноатии Тољикистон 215 њазор нафар кормандон ё 13 фоизи ањолии дар иќтисодиёт машѓул фаъолият доштанд ва њаљми истењсолоти соњаи мазкур 25,4 фоизи маљмўи мањсулоти дохилиро ташкил медод.

Дар соли 2018 ин раќамњо мутаносибан ба 85,6 њазор нафар ё 3,5 фоизи ањолии дар иќтисодиёт машѓул ва њиссаи соња дар маљмўи мањсулоти дохилї 17,3 фоизро ташкил намуд.

* * *

Дар давраи љанги шањрвандї дар ќатори дигар соњањо саноати кишвар ба зарбаи шадид дучор гардид. Дар натиља соли 1997 њаљми истењсоли мањсулоти саноатии кишвар 32,3 фоизи њаљми соли 1990-умро ташкил кард.

Иќтидори корхонањои истењсоли нахи пахта 3 баробар, пойафзол, шоњиворї, ќолинњо 30-40 баробар ва мањсулоти ширї 90 баробар коњиш ёфт ва садњо њазор нафар бекор монданд.

* * *

Барои пешгирї кардани таназзулёбии истењсолоти саноатї ба Њукумати кишвар зарур буд, ки бо роњи љалби сармояи хориљї ва њавасманд кардани фаъолияти истењсолї

ИҚТИБОСҲО

АЗ СУХАНРОНИИ ПРЕЗИДЕНТИ ЉУМЊУРИИ ТОЉИКИСТОН - ПЕШВОИ МИЛЛАТ МУЊТАРАМ ЭМОМАЛЇ РАЊМОН БО КОРМАНДОНИ СОЊАИ САНОАТИ КИШВАР

саноати кишварро инкишоф дињад ва пастравии њиссаи соњаро дар маљмўи мањсулоти дохилї боздорад.

Бо ин маќсад якчанд барномаи давлатии соњавї тањия ва амалї гардида, бо љалби сармояи дохиливу хориљї инфрасохтори зарурии истењсолї ва иљтимоїї бунёду азнавсозї ва фазои мусоиди сармоягузорї фароњам оварда шуд, ки ин њама ба рушди саноати кишвар заминањои зарурї гузошт.

* * *

Вазорати саноат ва технологияњои нав якљо бо Кумитаи давлатии сармоягузорї ва идораи амволи давлатї нисбат ба корхонањои соњиби имтиёзгардида, ки фаъолияти худро ќатъ кардаанд ё бо иќтидори лоињавї фаъолият надоранд ва уњдадорињои созишномавии худро сари ваќт иљро накарда истодаанд, тибќи ќонунгузории амалкунанда тадбирњои зарурї андешанд.

* * *

Бо маќсади рушди соњаи саноат, истењсоли мањсулоти содиротї ва љалби њарчи бештари сармояи мустаќими ватаниву хориљї ба Кумитаи давлатии сармоягузорї ва идораи амволи давлатї, Вазорати саноат ва технологияњои нав ва дигар маќомоти марбута зарур аст, ки љињати бунёд ва ба истифода додани корхонањои нави истењсолї њамкориро бо ширкатњои ватаниву хориљї таќвият бахшанд.

* * *

Танњо дар 7 соли охир дар кишвар 2092 коргоњу корхонањо бо зиёда аз 49 њазор љойи кории нав сохта шудаанд, ки њоло дар самтњои гуногуни истењсолї фаъолият карда истодаанд.

Ман аз номи Њукумати Тољикистон ба њамаи соњибкорону сармоягузорони ватаниву хориљї, ки сањми худро барои ташкили корхонаву коргоњњои истењсолї гузоштаанд, уњдадорињои андозиро иљро ва инфрасохтори иљтимої бунёд намудаанд, миннатдорї баён менамоям.

* * *

Саноати имрўзаи Тољикистон зиёда аз 90 самти коркард, истихрољ ва истењсолотро дар соњањои саноати хўрокворї, сабук, мошинсозї, сохтмон, маъдан, коркарди металл ва кимиё дар бар мегирад.

Тибќи афзалиятњое, ки дар Стратегияи миллии рушди кишвар барои давраи то соли 2030 муайян шудаанд, дар сохтори имрўзаи саноат ба комплексњои сўзишворию энергетикї, агросаноатї, соњањои саноати сабук, хўрокворї, кимиёї, мошинсозї ва ѓайра бартарият дода мешавад.

* * *

Вазорати саноат ва технологияњои нав, Кумитаи давлатии сармоягузорї ва идораи амволи давлатї, маќомоти иљроияи мањаллии њокимияти давлатї вазифадоранд, ки љињати сари ваќт ва босифат иљро гардидани барномањои зикршуда ва бо дарназардошти ташкили минтаќањои саноатї ва маљмаањои истењсоливу инноватсионї тањияву татбиќ кардани барномаву стратегияњои нав дар самтњои афзалиятноки истењсолї чорањои амалї андешад.

* * *

Дарёфти роњњои њалли мушкилоти соњаи саноат, дар навбати аввал, аз масъулони соња ва соњибкорон вобаста мебошад. Бинобар ин, зарур аст, ки барои расидан ба њадафи чоруми миллї тарзу усули корбарї ва роњњои амалигардонии сиёсати саноатии кишвар дигар карда шаванд.

* * *

Њарчанд ки дар њафт соли охир суръати миёнаи рушди саноати кишвар дар сатњи ќариб 12 фоиз таъмин шуда истодааст, вале ин нишондињанда барои саноатикунонии босуръати кишвар њоло њам ќонеъкунанда нест.

* * *

Бо маќсади назорати амалишавии сиёсати саноатикунонии босуръати кишвар ва њамоњангсозии масъалањои марбут ба он, баррасии масъалањои мављуда дар сатњи мањалњо, инчунин, барои аз байн бурдани монеањои маъмурии вуљуддошта ва роњнамоию њамкорї бо бахши хусусї зарур аст, ки комиссияи босалоњияти давлатї таъсис дода шавад.

* * *

Санљиши соли 2017 аз љониби гурўњи корї дар шањру ноњияњои кишвар гузаронидашуда муайян намуд, ки аз 33 корхонаи солњои 2016-2017 ифтитоњшуда ё санги асосашон гузошташуда 14 корхона бо иќтидори нопурра фаъолият дошт ва 19 корхона умуман аз фаъолият боз мондааст ё сохтмонаш оѓоз нашудааст, ки чунин вазъ нигаронкунанда мебошад.

* * *

Ба соњибкорону сармоягузорон зарур аст, ки барои бунёди корхонаву коргоњњо сараввал наќшаи мукаммали тиљоратиро тањия карда, барои ворид намудани технологияњои муосир ва љалби мутахассисон кўшиш намоянд, то ки самаранокии маблаѓњои барои бунёди иншооти истењсолї равонашуда таъмин гардад.

* * *

Саноати хўрокворї яке аз соњањоест, ки барои он дар кишвар захирањои зиёди ашёи хом мављуд буда, ин соња дорои иќтидори калони содиротї мебошад.

* * *

Зарур аст, ки дар њар шањру ноњияи кишвар бо истифода аз технологияњои пешќадам корхонаву коргоњњои коркарди меваю сабзавот ташкил карда шаванд ва роњбарони маќомоти иљроияи мањаллии њокимияти давлатї дар ин самт масъул мебошанд.

* * *

Њаљми истењсоли мањсулоти саноати хўрокворї агар соли 1996-ум 48,3 миллион сомониро ташкил дода бошад, пас дар соли 2018 ин раќам ќариб ба 5 миллиард сомонї баробар гардида, истењсоли мањсулоти ѓизоїї аз мањсулоти кишоварзї ва мањсулоти нимтайёр аз 6 то 81 номгўй ба роњ монда шудааст.

* * *

Танњо се соли охир дар саноати хўрокворї истењсоли зиёда аз 56 намуди нави мањсулоти ѓизоїї љорї карда шуд.

Дар баробари ин, зарур аст, ки ба сифати мањсулоти истењсолшаванда, мутобиќати он ба стандартњои байналмилалї ва ѓизонокиву фоиданокии он диќќати аввалиндараља дода шавад.

* * *

Њоло дар кишвар 18 корхонаи ресандагї бо иќтидори коркарди беш аз 80 њазор тонна нахи пахта дар як сол бунёд шудааст, ки аз љумлаи онњо танњо 4 корхона бо даври пурра фаъолият дорад. Ин масъала андешидани тадбирњои таъхирнопазирро таќозо менамояд.

ТАКМИЛИ ТЕХНОЛОГИЯИ ИТТИЛООТӢ

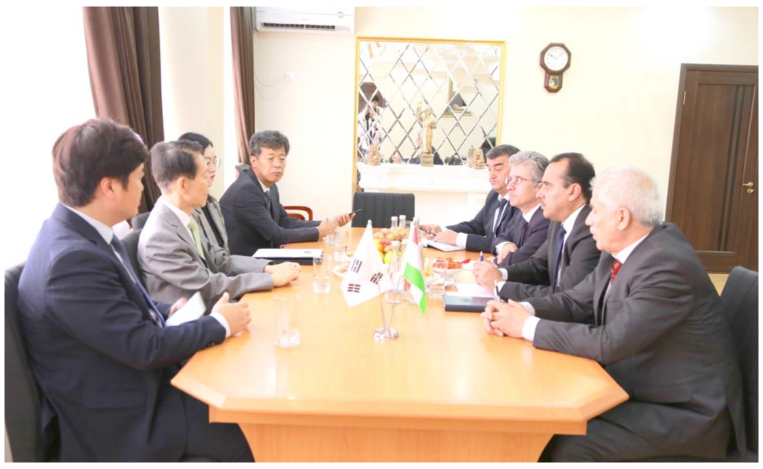

Дар маркази технологияњои иттилоотиву коммуникатсионии Тољикистону Корея дар Донишгоњи технологии Тољикистон (ДТТ) бахшида ба такмил додани марказ ва оѓози лоињаи "Таълимоти барваќтии барномасозї (Softwape) барои љавонон" љамъомад барпо гардид. Дар чорабинї сафири фавќулода ва мухтори Љумњурии Кореяи Љанубї дар Љумњурии Тољикистон Ли У Чол, намояндагони Вазорати саноат ва технологияњои нави Љумњурии Тољикистон, ташкилоти кореягии "Њамсояњои нек", намояндагони ВАО ва раёсати Донишгоњи технологии Тољикистон ширкат намуданд.

Ин маркази таълимї соли 2018 аз тарафи созмони умумиљањонии интиќоли технологияњои иттилоотї, ташкилоти ѓайридавлатї аз Кореяи Љанубї ва Донишгоњи технологии Тољикистон таъсис дода шудааст.

- Натиљаи чунин њамкорињо буд, ки намояндаи Фонди миллии тадќиќотии Корея, профессор Пак Ёнг Њо аз соли 2017 инљониб ба донишљўёни Донишгоњи технологии Тољикистон аз фанњои технологияњои иттилоотї дарс мегўяд, - гуфт зимни муаррифии марказ ректори донишгоњ Амонзода Илњом Темур. Барнома ва маводи таълимї дар асоси татбиќи курсњои омўзишии тайи ду соли охир гузаронидашуда тањия гардидаанд. Барои гузаштани дарсњо дањо нафар омўзгор аз њисоби донишљўён ва хатмкунандагони самти ТИК-и ДТТ љалб гардида буданд.

Њамчунин, дар асоси наќшаи марказ дар ду мактаби базавї - литсейи инноватсионии "Душанбе" - назди донишгоњ ва мактаби тањсилоти миёнаи умумии раќами 2-и шањри Бохтар машѓулиятњо гузаронида шуданд.

Аз моњи октябри соли љорї дар њафт мактаби љумњурї, аз љумла, дар панљ мактаби шањри Душанбе курсњои давомнокиашон бист њафта барои ду нимсолаи хониш оѓоз мегардад. МТИК ба курсњои зикргардида аз њар як мактаб 15 нафариро аз њисоби хонандагони синфњои 6-7 ба тањсил фаро хоњанд гирифт. Ба хотири таъмини рушди давомнок ва устувори донишњо дар самти ТИК омўзгорон ба ташкил намудани мањфилњои ТИК дар назди мактабњо вазифадор мегарданд. Бо ин маќсад панљоњ њазор доллари ИМА сармоягузорї карда хоњад шуд.

Пас аз амалї гардидани ин лоиња дар назар аст, ки дар Тољикистон чунин таълим дар самти барномасозї ба таври баланд бардоштани савияи касбии омўзгорон ва тањияи барномањои таълимї пањн мегардад.

Сафири фавќулода ва мухтори Љумњурии Кореяи Љанубї Ли У Чол ќайд намуд, ки дар аксар давлатњо таълими барномасозї аллакай дар синфњои ибтидоїї њатмист ва технологияи иттилоотї як љузъи људонашавандаи њаёти муосир гардидааст. Дар назар аст, ки лоињаи "Таълимоти барваќтии барномасозї барои љавонон", ки аз љониби МТИК амалї карда мешавад, сањми назарраси худро дар рушди индустрияи ТИК- и Тољикистон гузошта, љињати омодасозии кадрњои ТИК - и соњибтахассус мусоидат менамояд.

Њотами Њомид

АССОТСИАТСИЯИ ХАТМКАРДАГОНИ ДОНИШГОҲ

Санаи 12- уми октябри соли 2019 дар Донишгоҳи технологии Тоҷикистон вохўрии хатмкардагони донишгоҳ бо ҳайати раёсат ва устодону профессорони донишгоҳ баргузор гардид.

Љамъомадро муовини ректор оид ба таълим, дотсент Тошматов Мањмуд Неъматович оѓоз намуда, њозиринро, ки хатмкардагони солњои гуногуни донишгоњ буданд, хайрамаќдам гуфт ва маќсади баргузории онро баён намуд ва афзуд, ки суњбати имрўза дар фазои озод сурат хоњад гирифт. Тавре, ки муовини ректор иброз дошт, тўли солњои мављудияти Донишгоњи технологии Тољикистон онро беш аз 12,5 њазор љавонписарону духтарон хатм намуданд, ки алњол дар тамоми гўшаву канори мамлакат ва берун аз он содиќонаву софдилона кор карда истодаанд. Ин ќувваи бузург таъкид намуд ў, бо дарназардошти пешнињод кардани фикру андеша ва таклифњои муфид метавонад дар болоравии сатњи дониши донишљўён ва рушди њамаљонибаи донишгоњ мусоидат намоянд.

Хатмкардагони донишгоњ Соро Айёзова, Бењрўз Ниязов, Абдурасул Сатторов, Суњроб Давлатов, Матлуб Рањмонов, Зафар Абдуллоев, Зайнидин Ќараев, Иброњимзода Амир, Музаффар Холиќов, Давлатмурод Шералиев, Умедљон Абдуназаров, Љомї Шарифов, Зуњро Мерганова, ки алњол дар ташкилоту муассисањои бонуфузи кишвар ва берун аз он муваффаќона кору фаъолият намуда истодаанд, зимни суханронї ќаблан арзи сипоси хешро ба устодони донишгоњ барои зањматњои зиёдашон ва њамчун мутахассиси раќобатпазир ба камол расондани шогирдон баён карда, таклифу пешнињодњои љолиб намуданд.

Баъдан Музаффар Холиќов, ки ањли толор ўро якдилона раиси Ассотсиатсияи хатмкардагони Донишгоњи технологии Тољикистон интихоб намуданд, иброз дошт, ки бо маќсади рушди робитањои касбї, баланд бардоштани раќобатпазирї соли 2009 дар донишгоњ ассотсиатсияи хатмкардагон таъсис дода шуда буд ва имрўз мову шуморо зарур аст, ки кори ассотсиатсияро боз њам ривољу равнаќ дода, бо таклифу пешнињод ва андешањои судманд дар пешрафт ва ободию шукуфоии донишгоњи азизамон, ки як љузъи љомеаи кишварамон мањсуб меёбад, сањмгузор бошем.

Дар љамъомад директори Маркази миллии тестии назди Президенти Љумњурии Тољикистон Хуршед Икромї њузур дошт.

Дар ќисми фарњангии љамъомад барномаи консертии ансамбли "Зуњал"-и донишгоњ, ки аз савту суруд, тарона ва раќсњои дилнишин мураттаб гардида буд, манзури ањли толор гардонида шуд.

Р Шариф

ФОРУМИ ЉУМЊУРИЯВЇ

9-уми октябри соли ҷорӣ дар толори калони Китобхонаи миллии Тоҷикистон таҳти сарпарастии сафири Созмони байналмилалии "Занони сиёсатмадори роҳбар" - роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Раҳмон Озода Эмомалӣ Форуми ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи "Баланд бардоштани маърифати сиёсиву ҳуқуқии занону ҷавондухтарон - омили рушди суботи ҷомеа" баргузор гардид.

Форум корашро аз рӯи 7 бахш:

- Нақш ва мавқеи занону ҷавондухтарон дар идоракунии давлат;

- Пешгирии шомилшавии занону ҷавондухтарон ба гурӯҳҳои террористиву экстремистӣ;

- Нақши занон дар рушди илм ва инноватсия;

- Пешгирии хушунат ва зӯроварӣ дар оила - омили устувории оилаҳои ҷавон;

- Нақши ҷавондухтарону занони соҳибкор дар рушди иқтисодиёти кишвар;

- Нақши занон дар рушди сайёҳӣ ва эҳёи ҳунарҳои мардумӣ;

- Пешгирии бемории вируси норасоии масунияти одам (ВНМО) БПНМ миёни ҷавондухтарону занон- омили асосии солимии миллат;

давом дода, доир ба бахшҳои зикргардида маърӯзаҳои зиёде аз ҷониби ҷавондухтарону занони фаъоли кишвар шунида шуданд.

Боиси хушнудист, ки дар ин форуми бонуфуз ду нафар бонувони донишгоҳ - муовини ректор оид ба тарбия, дотсент Заррина Юсупова дар бахши "Нақши занон дар рушди сайёҳӣ ва эҳёи ҳунарҳои мардумӣ" ва мудири шуъбаи омодасозии кадрҳои илмӣ ва илмӣ-педагогӣ, дорандаи ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ Яминзода Заррина бо маърӯзаҳои пурмазмун баромад карда, андешаҳояшонро перомуни масъалаҳои мубрами рӯз баён намуданд.

Р. Масъуд

БА ИФТИХОРИ РЎЗИ ЗАБОНИ ДАВЛАТЇ

Заҳр бодо шири модар бар касе,
К-ӯ забони модарӣ гум кардааст...

Ҳамасола санаи 5-уми октябр дар кишвари маҳбубамон - Тоҷикистони соҳибистиқлол Рӯзи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ботантана ҷашн гирифта мешавад.

Дар Донишгоҳи технологии Тоҷикистон низ ба ин муносибат маҷлиси тантанавӣ баргузор гардид. Дар чорабинӣ ҳайати омӯзгорону профессорон ва донишҷӯён фаъолона иштирок намуданд. Табрикоти ректори донишгоҳро муовини ректор оид ба инноватсия ва технологияҳои таълимӣ Мирзо Юсупов қироат намуд. Мирзо Чулиевич қайд намуданд, ки забони миллӣ, яке аз рукнҳои асосии давлатдорӣ ба ҳисоб рафта, дар пойдорӣ ва таҳкими давлати соҳибистиқлол мақом ва нақши басо муҳим дорад. Дар фарҷоми маҷлис ансамбли "Зуҳал"-и донишгоҳ бо барномаи консертиаш, ки аз суруду тарона ва рақсҳои ҷаззоб иборат буданд, табъи ҷамъомадагонро болида гардонд.

Х. Туроншоев, мудири шуъбаи фарњангї-тарѓиботї

ЗАБОНИ ШЕВОЮ ШОИРОНАИ ТОЉИКЇ

Забони тољикї, ки дар Эрон форсї ва дар Афѓонистон дарї номида мешавад, забони давлатии кишварњои Тољикистон, Эрон ва Афѓонистон мебошад. Дар Њиндустон агарчї забони аќаллият тољикї мањсуб бошад њам, вале дар он зиёда аз 15 миллион нафар ба забони тољикї гуфтугў мекунанд. Ин забон ба хонаводаи забонњои њинду-аврупої дохил мешавад. Дар маљмўъ порсигўёни асил (форсу тољику дарї) зиёда аз 122 миллион мардум мебошанд. Аммо тамоми порсигўёни љањон 222 миллион њастанд. Фаќат бо забони тољикї 44 миллион нафар њарф мезананд. Забони тољикї яке аз забонњои ќадимтарини љањон ба шумор меравад. Давраи нави инкишофи он дар асрњои VII-VIII сар шудааст. Бо ин забон шоирону нависандагони бузург: Рўдакї, Фирдавсї Хайём, Сино, Љомї, Мавлоно Љалолиддини Балхї, Њофиз, А. Дониш, С. Айнї, А. Лоњутї, М. Турсунзода ва дигарон асар эљод кардаанд.

Ќ. Рањимова, куратори курси дуюми гурўњи академии 1-26 02 02 02А1

Дар ҳошияи озмуни ҷумҳуриявии "Фурӯғи субҳи доной"

КИТОБ ОИНАИ ЗИНДАГИСТ

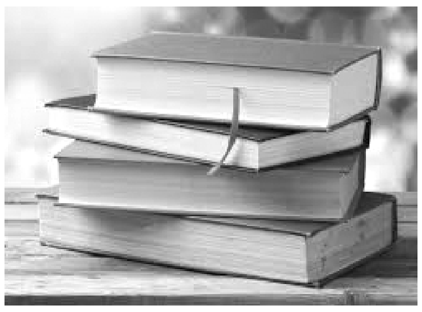

Китоб сарчашмаи асосии ниёзњои фарњангии башар аст, ки неъматњои маънавии инсонро мукаммал ва рангину гуворо мегардонад. Шахсе, ки дар бањри беканори китоб шиноварї мекунад, њалиму мењрубон ва нисбат ба атрофиёни худ ѓамхор ва дурандеш мегардад. Бояд ёдрас шуд, ки дўст доштани китоб ва мењру муњаббат доштан ба он дар ќалби њар як шахс аз айёми хурдсолї тавассути китобњои пурмазмун ва пурмуњтаво бо рoњнамоии омўзгор парвариш меёбад.

Мањз китоб метавонад аќлу хирад ва тафаккуру љањонбинии инсонро равнаќи тоза бахшида, дар њар як хонанда њиссиёти љустуљўї, эљодкорї, бунёдкорї, ва кашшофиро бедор карда, барои пурќувват ва ѓанї гаштани зењни њар яки онњо кумак расонад. Њифз ва гиромї доштани њар як моликияти зењнї, аз он љумла китоб ба мо аз ниёгон мерос омадааст, ки имрўзњо мардуми моро оламиён њамчун миллати китобўст ва шоиртабиат мешиносанд ва эњтиром мекунанд.

Наќши китоб дар омўзишу таълим, њикмати зиндагї ва маърифату одоб мавќеи воло дорад. Чунки китобхонї инсонро хирадманд, ростќавлу поквиљдон, накуахлоќу поктинат мегардонад. Таќозои замон будани донишу заковати баланд ва бархўрдорї аз илму технологияи муосирро њамагон дарк менамоянд. Бузургон илму донишро тољи њунарњо донистаанд. Дониш дар њар давру замон барои зебову рангин сохтани њаёти њар як фард дар зиндагї мавќеи аввалиндараљаро ишѓол менамояд. Кас илму донишро тавассути хондан ба даст меорад. Яъне донишро аз китоб ва муаллим меомўзад. Таърих гувоњ аст, ки инсоният кашфиёту ихтироoти зиёд ва бемислу монанде анљом додааст, ки бузургтарину нодиртаринаш китоб мебошад.

Оне, ки бо китоб аст, дар баландтарин ќулла ќарор дорад ва пеши чашмони ў љањони беканор ва зебое њувайдост. Дар ибтидои ќарни XX ваќте ки миллати тољик пайи сохтани давлати миллии худ буд ва пантуркистон набудани чунин миллат ва забонро инкор мекарданд, боз њам китоб ба майдони мубориза баромад. Имрўзњо бархе ба он назаранд, ки китобхонї гўё мoњияти худро гум кардаасту љои онро компютеру сомонањои интернетї таѓйир додааст. Аммо ин андешањо поя надоранд, ѓалатанд. Зеро барои ба кор даровардани техникаву технологияњои навтарин аввал китоб хонда, саводи кофї баровардан лозим аст. Агар китоб намебуд, ин компютеру сомонањои интернетї аз куљо пайдо мешуданд? Чуноне ки бузургон гуфтаанд: "Китоб аслињаи тавоно, воситаи мубориза барои њаќиќат аст". Ба воситаи китоб инсон њатто табиатро ба худ мутеъ мекунад. Китоб бењтарин њамсуњбати кас дар тамоми лањзањои зиндагї аст. Китобњо дили моро хурсанд мекунанд, љисмамонро тавоно месозанд, аќламонро мефизоянд. Китоб аз њама донотарин, устувортарин, бењтарин ва дилхоњтарин дўсти шахс аст. Мо бояд кўшиш кунем, ки муњаббати китобро дар дили хонандагон бедор сохта, ба онњо бењтарин хислтњои инсонї, аз ќабили хушмуомилагї, некбинї, инсондўстї ва ифтихори миллї доштанро талќин намоем.

Дилбар Ризоева, корманди китобхонаи илмии ДТТ

Забони модарии мо - забони ширину шево ва шоиронаи тоҷикӣ, ки донишу маърифати дар тӯли ҳазорсолаҳо андӯхтаи мардумро дар худ нигоҳ доштааст, гӯётарин далели ҳастӣ ва мақоми ҳаётбахши он дар сарнавишти таърихии миллати мо ба ҳисоб меравад.

Яъне миллати шарафманди тоҷик таъриху фарҳанги камназири худро бо ҳамин забон иншо ва ба ҷаҳониён муаррифӣ кардааст.

Қарзи фарзандӣ ва рисолати инсонии мост, ки забони модариамон, яъне ин забони ширину шоиронаро баробари модари худ азиз шуморем, дӯст дорем, онро мисли модар, ки моро ба дунё оварда, меҳри забонро бо шири поку ҷонбахш ва муҳаббати онро бо аллаи гӯшнавозаш дар ҷисму ҷони мо ҷой кардааст, эҳтирому эҳтиёт кунем ва мисли гаронбаҳотарин сарвати умрамон ҳамеша гиромӣ дорем.

Эмомалї Рањмон

ЗАБОН - ОМИЛИ АСОСИИ РУШДУ КОМИЛИ МИЛЛАТ ВА ДАВЛАТ

Забон рукни муњими рушди фарњанги миллат аст. Бењуда нест, ки ашхоси фасењбаён, нодиргў, шевогуфтор ва риоятгар меъёрњои забонро дар таълифоти гуногунмавзўъ њамчун ашхоси соњибфарњанг ва дорои маърифати воло эътироф мекунанд.

Забони тољикї дар даврони соњибистиќлолии Љумњурии Тољикистон беш аз њарваќта ба пуштибонии давлат ниёз пайдо кард. Ин буд, ки Сарвари давлати тољикон муњтарам Эмомалї Рањмон аз ибтидои давлатдории хеш ба њифзи забон ва арљгузорї ба он бархост ва зимни суханронї дар яке аз љашнњои Рўзи забони давлатї гуфта буд: "Забон омили асосии рушду камоли миллат ва давлат аст. Миллату давлат соњиб ва пуштибони забонанд. Ин аст, ки забон ва давлату миллат дар паноњи якдигаранд".

Воќеан, забон на танњо баќои миллат, балки яке аз нишонањои асосии давлати мустаќил низ мањсуб меёбад. Аз ин хотир, он ба њифозат ва ѓамхории давлат пайваста ниёз дорад.

Лозим ба таъкид аст, ки Њукумати Љумњурии Тољикистон бобати рушди муназзами забони тољикї тадбирњои судманд меандешад. Яке аз ин тадбирњо ќабули Ќонуни алоњида ва таъсиси Комиссияи татбиќи Ќонуни забон дар назди Њукумати Љумњурии Тољикистон буд.

Маълум аст, ки њадафи асосии ин иќдомот љорї намудани меъёрњои забони давлатї дар њама бахшњои њаёти сиёсї, иљтимої, фарњангї ва иќтисодии кишвар мебошад. Табиист, ки ин иќдомот ба вусъати забони тољикї дар њаёти иљтимоию сиёсии мамлакат мусоидат намуд. Њоло метавон гуфт, ки њамагон коргузориро бо забони давлатї анљом медињанд. Дар робита ба ин масъала Пешвои миллат, Асосгузори сулњу вањдати миллї, Президенти кишвар муњтарам Эмомалї Рањмон мефармояд: "Имрўз ба касе пинњон нест, ки забони давлатї маќоми устувор гирифтааст ва ба он њељ чиз тањдид намекунад".

Санади дигари муњиме, ки аз ѓамхории беназири Њукумат нисбат ба забони давлатї шањодат медињад, ќабули Барномаи Њукумати Тољикистон доир ба тавсеа ва рушди забони давлатї ва дигар забонњои ќаламрави Љумњурии Тољикистон мањсуб меёбад (соли 1997). Дар ин Барнома на танњо вазифањои љорї бобати густариши забони давлатї, балки самтњои асосии дурнамои инкишофи он низ пешбинї гардидаанд.

Тадбирњое, ки дар ин Барнома пешбинї шудаанд, тамоми масъалањоеро, ки дар бобњои ќонуни дахлдор зикр гардидаанд, дар бар мегиранд. Аз љумла густариши забони давлатї дар коргузорї, тањќиќи илмии он, муайян намудани асосњои илмию таълими забони давлатї дар муассисањои тањсилотї, муассисањои томактабї, тадвини луѓатњои соњавї, тафсиру нимтафсир, дузабонаву бисёрзабона, таълиф ва нашри китобњои дарсї, тарбияи омўзгори љавон ва такмили ихтисоси онњо, бењтар кардани забони воситањои ахбори омма ва боло бурдани сатњи маданияти нутќ мадди назар мебошанд.

Дар Барнома оид ба истилоњот ишораи махсус аст, зеро истилоњот аз масоили мубрами бахши забон ба шумор меравад. Дарвоќеъ, наќши забони давлатї њамчун падидаи иљтимої пеш аз њама, дар такомули таркиби луѓати забон, бахусус, бахши истилоњоти он нињоят калон аст.

Хуллас, пас аз Истиќлолияти давлатии Тољикистон забони тољикї низ истиќлолият пайдо кард ва дар самти вожагузиниву истилоњсозї љанбаи миллї дар љойи аввал ќарор гирифт. Њоло њар як мутахассис метавонад аз захираи забони адабиёти ниёгон, имкониятњои калимасозии забони тољикї, шевањои халќї, ки устод С.Айнї онро барњаќ "анбори холинашавандаи моли хом" номида буд, истифода кунад ва љойњои холиву нимхолии луѓати забони меъёрии тољикиро аз њисоби вожањои умумишавандаи онњо пур созад.

Њамаи ин нишонаи ѓамхорї ва таваљљуњи махсуси Њукумати Љумњурии Тољикистон ба забони тољикї, ки њоло маќоми давлатї дорад, мањсуб меёбад. Пешвои миллат, Президенти мамлакат муњтарам Эмомалї Рањмон доир ба ин масъала нигоштаанд, ки "Ба эњёи њаќиќии халќ на бо роњи манъ кардан, балки пеш аз њама, бо роњи мусоидати бештар ба рушди соњањои гуногуни њаёт дар иљрои манфиатњои миллї ва љањон муваффаќ шудан мумкин аст. Ин чунин маънї дорад, ки мо дар кишвар омўзиши забонњои дигарро низ љонибдорї мекунем, вале пеш аз њама, барои рушди солимии забони давлатї тамоми тадбирњоро меандешем".

Дар њаќиќат, зарур ва ногузир аст, ки барои рушду нумуи забони давлатї тадбирњои боз њам судманд андешем ва онро аз њисоби захирањои дохилї такмил бубахшем.

Кубриё Нурова, дотсенти кафедраи забони тољикї

ЗАБОНИ МОДАРЇ

...Забони халќњо барои ман чун ситорањои осмонанд. Намехостам, ки њамаи ситорањо як шуда, ба ситораи бузурге табдил ёбанд. Ба ситораи бузург њољат нест, зеро як офтоб бас аст. Аммо бигзор ситорањо њам нур пошанд. Бигзор њар кас худ ситорае дошта бошад...

Аз дафтарчаи хотирот. Боре дар Париж ман як рассоми доѓистониро дучор кардам. Пас аз револютсия дере нагузашта, ў ба Италия хонданї рафта, он љо зани итолиёнї гирифта, ба ватанаш барнагаштааст. Ин доѓистонии ба гиру мони кўњистон омўхташуда ба ватани наваш бо душворї одат мекунад. Ў тамоми рўи заминро чарх мезанад, дар шањрњои зебои мамлакатњои бисёр иќомат мекунад, аммо куљое равад, ѓусса њамроњаш. Хостам ин ѓуссаи ўро, ки бо рангњо акс ёфтааст, бинам. Бинобар ин хоњиш намудам, ки расмњои кашидаи худро нишон дињад.

Як сураташ "Ёди ватан" ном дорад. Дар ин сурат зани итолиёнї (њамон зани худаш), ки дар бар либоси ќадимаи аварї дорад, тасвир ёфтааст. Зан дар лаби чашма. Ба даст кўзаи миси зарробони машњури госатлинї, нишастааст. Дар нишебии кўњ авули хонањояш сангини аварї бо рангњои њузновар тасвир шудааст, кўњњо сархам. Ќуллањои кўњњо туманпўш.

-Туман-ашки кўњсор,-гуфт рассом,-њангоме ки нишебии кўњњоро туман мепечонад, аз ожанги љабини шахњо донањои шаффофи об љорї мешавад... Ин туман-манам.

Дар сурати дигар парандаеро дидам, ки бар шохи олуи кўњї нишастааст. Олу дар миёни сангистон рўидааст. Паранда хониш дорад, кўњистонизане аз тирезаи хона ба ин паранда бо чашми њасрат менигарад. Рассом дид, ки ба расмаш бо раѓбат менигарам, чунин шарњ дод:

-Ин расм аз рўи афсонаи ќадимии аварї.

-Кадом афсона?

-Њамон ки парандаро дошта, ба ќафас меандозанд. Паранда дар банд афтода, шабу рўз ватан, ватан...мегўяд. Худи ман барин... Ба ватани худ ман њам аз тирезаи ќафаси худ менигарам.

-Чаро гашта намеравед?

-Дер шуд. Дар ваќташ аз ватанам дили љавони пурњароратe оварда будам, оё метавонам, акнун ба љои он устухонњои фартути худро бибарам?

Аз Париж баргаштам ва хешу табори он рассомро љуста ёфтам. Њайрате доштам, ки модараш њанўз зинда аст. Хешу табор њикояи маро дар њаќќи фарзанди ѓарибашон, ки тарки ватан карда, диёри азизи худро ба сарзамини бегонае иваз намудааст, бо дили пурњасрат гўш мекарданд. Аммо ба назарам, онњо аз гуноњаш гузашта буданд ва ба њар њол, зинда будани ўро шунида, шодї мекарданд. Баногоњ модараш пурсид:

-Ба аварї гап задед?

-Не, ба воситаи тарљумон. Ман ба русї, писаратон ба франсавї.

Модар рўяшро ба рўмоли сиёњ пўшонд, чунон ки њангоми шунидани марги писар мепўшонанд. Болои бом борон мeборид. Мо дар Аваристон менишастем. Дар гўшаи дигари дунё, дар Париж њам шояд он фарзанди ноќобили Доѓистон садои бориши боронро гўш мекард. Пас аз хомўшии дуру дарозе модар гуфт:

-Ту ѓалат кардї, Расул, писари ман кайњо мурдааст. Вай писари ман не, писари ман забони ман, забони модари авар ёддодаро фаромўш намекард.

Аз китоби "Доѓистони ман"-и Расул Ѓамзатов

"ФАРЊАНГИ ЗАБОНИ ТОЉИКЇ" ТАЉАЛЛИГАРИ ДАВРАЊОИ РУШДИ ЗАБОНИ ТОЉИКЇ

Фарњанг инъикосгари таърих ва ифодагари мављудият, ташаккул ва рушди забон аст. Оинаи пурљилоеро мемонад, ки таъриху тамаддуну забони миллату халќеро рўнамої мекунад ба имрўзиёну фардоиён. "Воќеан, фарњанг дар љањони инсонї ва умуман дар як љомеа мисоли дастгоње аст, ки андўхтањои ботинии одамиро берун мекашад ва ба бозёфтњо ва падидањои маънавии як љомеа меафзояд. Аз ин нуќтаи назар, фарњанг барои берун кашидани дониш, маърифат, истеъдодњои нуњуфта ва таровишњои наву љилвагар сохтани онњо дар љањони инсонї арзишманд аст". Яке аз чунин фарњангњои мондагор ин "Фарњанги забони тољикї" њаст, ки наќши рангине гузошта дар пешрафту ташаккули забону фарњанги тољик."Фарњанги забони тољикї" яке аз фарњанги нодиру арзишмандест, ки рисолати муњимияти хидматашро тўли беш аз панљоњ сол ба як азизулвуљудї пайваст. Зеро дар ќатори дигар луѓатномањои чи ќадимї, чи муосир мањбубияти худро интишор додаю хизмати бузургеро адо кардааст. Ин фарњанги пурѓановат манбаи фаровони вожањои луѓавї, шарњу тафсифи калимањо, маќолњои илмї ва дигар анвои маонї буда бо дунёи пурфазои рангин, љилвањои маънигустар ва чењрањои илмии даврањои сипардаи забон ва сарвати беназири забони форсї тољикиро пеши рўи хонанда ба љилва меорад. Тавре дар муќаддимаи ин фарњанг нигошта шудааст сарчашмањои маводи ин фарњанг аз чашмасори баланди пургуњари фарњангњои кўњан, фарњангњои шўњратманду муътамад маншаъ гирифтааст, ки арзишмандию азамати хоси онро дучанд кардааст. Дар асри 15-16 луѓатнависї дар Њиндустон хеле равнаќ дошт. Дар ин давра нодиртарин луѓатњо амсоли: "Шарафномаи Мунярї" таълифи Иброњими Форуќї, "Муайид-ул-фузало"-и Муњаммад ибни Лоди Дењлавї, "Мадор-ул-афозил"-и Файзї. "Фарњанги Љањонгирї"-и Њусайни Инљу, "Бурњони ќотеъ" асари Муњаммадњусайн ибни Халафи Таттавї"Фарњанги Рашидї"-и Абдурашиди Ат-Таттавї ва ѓайрањо интишор ёфтаанд. Дар њар яке аз ин фарњангњо асноди даврањои тайкарда, эљоди забон, ташаккулу инкишофи онон сабт гардидааст, ки аз давра ба давра инкишоф ёфтани забони форсї тољикї возењу равшан аксандозї мекунад. "Фарњанги забони тољикї" барои мутахассисони филология, таърихшиносон ва этнографњо, муаллимону донишљўёни факултањои гуманитарии мактабњои олї, тарљумонњои адабиёти классики форс тољик, инчунин барои доираи васеи хонандагон тартиб дода шудааст. Дар оѓоз ва кунун ин фарњанги нодир китоби рўимизии њар соњибзабон буду њаст. Тањияи як фарњанги кўчак ва кори луѓатсозї фаъолияти мураккабу содиќона ва пайвастаро таќозо дорад. Луѓатшинос пайи як маънї, шарњу тафсири як калима, ибора чї ќадар љустуљў ва тањлилњои забоншиносиро анљом медињад, ки ин нињоят кори мушкил аст. Аз љумла барои тањия ва камоли "Фарњанги забони тољикї" (иборат аз ду љилд) устодони бузурги забоншиносу адабиётшинос, таърихшиносону муњаќќиќони барљаста зањмати зиёд кашидаанд. Ин фарњанг агар њамчун сарчашмањои адабї гуњарафшонї дорад боз њам чун фарњангњои ќадимаи тољикї љанбањои хоси энсиклопедиро низ доро аст. Ин нуќтаро яке аз муњаќќиќони "Фарњанг забони тољикї" Марњабо Ќосимова дар рисолаи худ "Маќоми Фарњанги забони тољикї дар луѓатнигории садаи 20-уми тољик" нигоштааст "Љанбаи энсклопедии "Фарњанги забони тољикї арзиши илмии онро баланд мебардорад ва маводи фаровонеро натанњо дар омўзиши риштаи суханшиносї, балки дар риштаи фалсафа, тасаввуф, масъалањои этнографї, тиб, география, табиатшиносї, њамчун бахши њунариву фарњангї пешнињод мекунад. "Имрўзњо дар луѓатнигории тољик бисёр луѓатњои кўчаку калонњаљми соњањои гуногун тањия гардидаанд, ки мушкили мутахассисони ин соњањоро хеле осон гардонид ва маълум аст, ки бе истифода аз ин фарњанги пурѓановату воло тањияи луѓатњои тољикии соњавї ѓайримумкин аст. Заминаи фарњангњои тољикї соњавї бањрабардорї аз ин фарњанг кардаанд. "Фарњанги забони тољикї" дар њифзи асолати забони тољикї тарзу усул ва истифодаи дурусти забони тољикї наќши бориз дошта, барои рушду такомули ин забони нобу асил сарчашмаи гавњари маънисозу маънигустар заминаи устувору равшан эњдо мекунад. Баробари ташаккулёбии забон ва адабиёти тољик равнаќи илми луѓатшиносии тољик низ вусъат ёфта њамќадаму њамзамони илми забоншиносї гардида барои пурѓановатии ин забон хидматњо кардааст. Чуноне муњаќќиќи шинохта Х. Рауфов дар китоби худ "Фарњанги љањонгирї" њамчун сарчашмаи лексикологияи тољику форс овардааст. "Илми луѓатшиносии тољик ќариб дар њама даврањои инкишоф ва ташаккулёбии забон ва адабиёти тољик вуљуд доштааст ва бо он пайравї намудааст". Мураттибони ин фарњанги асил кушидаанд, ки рафти тафсиру тањлил ва тарзи тавзењ дар нигориш шеваи классикиро то андозае нигоњ доранд чаро, ки бисёрии ин вожањо аз фарњангњои гузаштагон барчида шудаанд) ва дар натиљаи бо њам омадан њамоњангии шеваи классикию муосир њосили бештарин нигориш дар луѓатнигории тољик ба бор омадааст, ки хеле маќбул аст. Дар ин боб муњаќќиќи нозукбин Марњабо Ќосимова менигорад." Тарзи тафсиру тањлил ва усули тавзењи мураттибони фарњанг, ки дар худ шеваи классикиву муосирро ба њам ифода мекунад, дар кори луѓатнигории муосир таъсири худро гузоштааст ва онро метавон бењтарин шеваи нигориш донист." Хулоса карда гўем, хидматњои "Фарњанги забони тољикї" дар забоншиносї, луѓатнигории тољик хеле бузург аст, чаро ки:

- Барои омўхтани мероси бузурги гузаштагон бар мо ва баъдиён њидояткунандаест.
- Асолати гузаштаву имрўзи забони азимулмартабаи тољикро пойдор дошта ва медорад.
- Таърихи њазорсолаи вожањои нобї тољикиро то замони муосир њамчун пайѓоми гузаштагон ба дуруд овардааст.
- Барои муњаќќиќони забоншинос, луѓатшинос ва таърихшиносон хиттаи маводњои илмист.

Таѓойгул Саъуллоева, корманди китобхонаи илмии ДТТ

САРВАРУ РОЊНАМОИ КАМОЛОТИ ИНСОН МУАЛЛИМ АСТ

Ҳар киро устод набвад кор бар бунёд нест,
Дар раҳи маънӣ рафиқе беҳтар аз устод нест.

Мавориф ва мактаб дар ташаккул ва рушду камоли њар фард дар љомеа наќши муассире доранд. Аз ин љост, ки ба ин соња таваљљуњи бештар зоњир карда мешавад. Чунки пешбарандаи асосии кори соњаи мазкур - муаллим, устод, омўзгор аст. Вожаи муаллим ќариб њамарўза вирди забони њазорњо нафар дар соњањои гуногуни фаъолият, ќарор мегирад. Пас, мафњуми муаллим барои фарзанди инсоният азизу муќаддас аст.

Таќаддусии муаллим барои инсон ин омўзиш ва дарёфти роњи њаќиќат дар зиндагии пурталотум мебошад. Аз муаллим илму дониш, фарњангу ахлоќ, касбу кор, усулњои фаъолият дар љодањои мухталифи њаёти љамъиятї омўхта мешавад. Мањз муаллим аст, ки њар фардро аз хурдї тарбия карда, роњу равиши њаётро нишон медињад. Ин яке аз масъулияти олии инсонгарої, инсондўстї ва маънавии фард мебошад, ки онро мањз муаллим анљом медињад.

Агар волидон ба шахс шароитњои моддї ва маънавии зиндагиро муњайё созанд, омўзгор бошад, њар фардро олами маънї, аслияти воќеа ва воќеияту њаќиќат меомўзад. Устод, муаллим бо дониш, мањорат, ќобилияту истеъдод, муоширату муносибати худ кулли ашхосеро, ки дар атрофашон њастанд таълиму тарбия медињад. Ин маънои онро дорад, ки муаллими асил на танњо дар синф, балки дар њама љойњои љамъиятї ба сифати роњбар, роњнамо, намуна, таълимдињанда, тарбиятгар, њидояткунанда, кушояндаи гирењњо ва ѓайра баромад кунад.

Ҳаққи устод аз падар беш аст,
В-аз падар устод дар пеш аст.

Бешак, омўзгор рўшангари нури маърифат дар замири инсон мебошад, ки чашми ботинии инсонро мунаввар мекунад ва роњи њалли мушкилотро ёфта ба шогирд нишон медињад. Сарчашмаи њамаи дастовардњо, ободии њамаи мањфилњо, камолоти шогирдон - ин устоди касбї аст. Аз ин љост, ки муаллим вазифаи нињоят вазнину гарон, яъне таълиму тарбияро бар дўш дорад. Ба ибораи дигар ў муњандиси рўњи инсон мебошад, ба шогирд нигоњ карда, бо вай муошират намуда, илму дониш дода лоињаи фарди навро мекашад, то ин шахси нав ба замони нав мутобиќ бошаду ба равандњои мухталифи рушди љомеаи муосир мутобиќ гардад. Омўзгор мисли оина аст, ки камбуду дастовардњои љомеаро зуд дарк мекунад ва дигаронро аз онњо водор месозад ва маслињату њидоятњо медињад, то љомеа ба вартае дучор нагардад.

Дар базми ишқ шамъи фурӯзон муаллим аст,
Мардум чу пайкаранд агар, ҷон муаллим аст,
Он боғбони гулшани андешаҳои жарф,
Парвардигори рӯҳи ҳакимон муаллим аст.
Мардум маодини зару симанд дар сиришт,
Ҷӯёи ин хазоини пинҳои муаллим аст.

Пас, устод бояд шахси пурмањсул ва масъул бошад. Њамеша дар љустуљўи навоварињо ва навгониењо буда, эљодкор бошад. Барои тарбияи нафаре, ки аз олами маънї, ахлоќ, муошират дараке надорад аз муаллим мањорату малакаи олї, љавобгу ба талаботи замон таќозо карда мешавад.

То он ки тифл хонаду соҳибҳунар шавад,
Устоди меҳрубони ӯ хуни ҷигар шавад.

Ё худ:

Расад ҷон бар лаби бечора устод,
Ки ҳарферо ба шогирде диҳад ёд.

Њосили дењќон зироати хуб аст, њосили устод, муаллим шогирди хуб. Агар устод шогирдеро дар рўи шуѓле, коре, масъулияту вазифае, бинад аз он дучанд ифтихор дорад ва изњори ќаноат аз зањмати худ мекунад. Аз он меболад, ки зањмати бандозааш барабас нарафтааст ва нахли парвардааш самаре додааст ё худ масъулияти омўзгорї адо шудааст.

К. Карамалишоев,
устоди кафедраи фанњои гуманитарї

= = 2019-2021 - солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ = =

ЊУНАР-ДАВЛАТИ ПОЯНДА ВА ЧАШМАИ ЗОЯНДА

Ташаббусњои хирадмандонаи Пешвои миллат гувоњи онанд, ки ин фарзанди фарзонаи миллат дар ќалби хеш фарњанги асил ва тамаддуни бузурги ногусастании миллати тољикро дар мадди аввал нињодааст.

Дар доираи татбиќи иќдоми Пешвои миллатамон, Президенти Љумњурии Тољикистон муњтарам Эмомалї Рањмон оид ба эњё ва рушди њунарњои мардумї то имрўз дањњо мактаби њунармандон дар шањру нохияњои Тољикистон ва макотиби олии кишвар ташкил шуда, фаъолият намуда истодаанд. Дар ин мактабњо тањти роњнамоии устоњои машњуру боистеъдод аз рўи усули анъанавии миллии "устод-шогирд" шогирдон тарбия меёбанд.

Њунарњои дастї дар инсон завќи бадеиро ташаккул дода, тањаммулу тозакориро тарбия менамояд ва дунёи ботинии шахсро ѓанї мегардонад. Хушбахтона, дар замони мо њунарњое, ки замоне фаромўш шуда буданд, эњё гардида, арзиши мањсулоти дастї нисбат ба молњои оммавї меафзояд. Њунарњои халќї бењтарин ва холистарин анвои санъат буда, њамеша ба њаёти инсон алоќаманданд. Онњо њисси зебоипарастии халќро таљассум мекунанд. Гузашта аз ин, на фаќат эљоди асарњои санъат, балки дастгирии њунармандони халќї, асосан бонувони њунарманди кишварамон, ки эљодкорони зебої њастанд, нишони камолот ва олињимматї мебошад. Дар ин самт корњои зиёде ба сомон расида истодаанд. Татбиќи дастовардњои илмию амалї, идомаи анъанањои миллї, назардошти урфу одатњо, омўзиши таъсири равияњои гуногуни санъат ба тарзи ороиши маснуот, вазъи тарбияи мењнатї ва њунаромўзии донишљўёни муассисањои таълимии олии кишвар рўз то рўз равнаќ ёфта истодааст.

Дар замони мо тадќиќоти илмї дар соњаи тарбияи љавонон бо назардошти таълими њунарњои мардумї мавќеи назаррасро ишѓол мекунад. Њадафи олимон бањодињї ва тањлили рушди њунармандї ва таъсири он, ба љавонон омўзонидани њунарњои аљдодї, бо такя ба онњо ташаккул додани њунарњои наву муосир мебошад. Дар ДТТ соли 2018 Маркази њунарњои мардумї расман кушода шуд, ки он аз ду озмоишгоњ - озмоишгоњи наќшбандї дар чўб ва табаќчањо ва озмоишгоњи дўхтани либосњо ва мањсулоти армуѓонї аз атласу адрас, инчунин зардўзї иборат мебошанд. Дар ин озмоишгоњ устодони моњири донишгоњ, бонувони њунарманд - Умарова Гулрухсор, Собирова Зарина ва Валиева Мадина ба шогирдон њунари аљдодиро меомўзонанд.

Санъати ороишї, ки бо зиндагии мо робитаи зич дорад, тариќи офаридани ашёњои гуногун ва ороиши меъморї амалї мешавад. Намунањои нодири наќшу нигоре, ки бостоншиносон дар Тирмиз, Панљакенти ќадима ва дигар мањалњо дарёфтаанд, бозгўи фарњанги бою рангини гузаштагон њастанд. Наќќошони тољик бењтарин анъанањои њунармандони гузаштаро идома дода, санъати наќшофариро такмил додаанд. Имрўз анъанањои њунари наќќошї дар машѓулиятњои бонуи њунар, омўзгори Донишгоњи технологии Тољикистон Гулрухсор Умарова корбаст мешаванд.

Таљассуми њунарњои миллї инчунин, дар ороиши сару либос, љињози хона, мућити зист ва ѓайра мушоњида мешавад. Шакл ва хусусияти сару либос дар њама давру замон фарњанги маънавии халќ, урфу одат ва муносибати мардумро ба ин ё он падидаву њодиса нишон медињад. Масалан, барои омўзиши таърихи либос асарњои санъати тасвирї, меъморї, адабиёт, њуљљатњои таърихие, ки зиндагии маишии мардум ва фарњанги даврањои гузаштаро инъикос месозанд ва сарчашмањои асосї ба њисоб мераванд, аз љониби устодони факултаи технология ва дизайни донишгоњ бо як мањорату касбияти воло ба донишљўён пешнињод мегардад.

Бонувон - њунармандони тољик дар баробари фаъолияти пурсамар, дар тарбияи шогирдони боистеъдод низ сањм гузоштаанд. Дар тайёрии касбии њунармандон ва тарроњони оянда машѓулияти санъати ороиши амалї наќши асосї дорад, зеро онњо аз донишљўён фаъолии хотираи биної, хаёлоти рангин, маљмўи дониш ва малакаву мањоратро талаб мекунад. Валиева Мадина, таи солњои зиёд дар донишгоњ таълим дода чандин шогирдон - тарроњонро тайёр намудааст. Ў инчунин дар маљаллаи "Бонувони Тољикистон" сархати махсусро роњбарї намуда, ба љавондухтарон тарзи дўхтани либосњои миллии замонавиро меомўзонад.

Эњёи намунањои бењтарини суннатњо ва анъанањои аљдодї дар замони истиќлолияти кишвари азизамон суръати хос пайдо кардааст.

Махсусан солњои охир намунањои бењтарини фарњанги моддї ва ѓайримоддии миллї дар њамаи минтаќањои кишвар инкишоф меёбад, ки аз воситањои бењтарин дар мусоидат ба пешрафти маънавии љомеа ба шумор меравад. Љойи хушист, ки дар давоми дањ соли охир њунари чакандўзї, гулдўзї, зардўзї, кандакорї, кашидадўзї, ќолинбофї, атласбофї, адрасбофї, алочабофї, намадмолї, бурёбофї, заргарї, кулолгарї, косаву ќошуќтарошї, гањворасозї, созтарошї, достонсарої, ќиссахонї, фалаксарої ва дигар суннатњои миллї дар ќолаби ќадимї ва шаклу услуби нави миллї зинда шудаанду дар пайи рушд ќарор доранд.

Зарина Юсупова,
номзади илмњои филологї, дотсент, муовини ректори ДТТ

МАРДИ НАКЎНОМ НАМИРАД ЊАРГИЗ

10-уми октябри соли 2019 ќалби инсони ба маънои томаш комил, мудири кафедраи технологияи истењсоли маводи хўрокаи факултети муњандисї - технологии донишгоњ Ќурбонов Файзалї Бобоевич дар синни 61 солагї аз тапидан бозмонд.

Файзалї Бобоевич 1-уми августи соли 1958 дар нохияи Восеъ ба дунё омадааст. Баъди хатми мактаби миёна ба Донишгоњи политехникии шањри Краснодари Федератсияи Россия дохил шуда, онро соли 1988 бомуваффаќият хатм кардааст. Солњои 1988-1990 ба њайси роњбари сехи собунпазї дар заводи собунпазии Комбинати равѓани шањри Душанбе, солњои 1990-1995 директори заводи равѓанбарории Комбинати равѓан, солњои 1995-1997 љонишини директори кулли Комбинати равѓан, солњои 1997-2000- ум дар вазифаи директори заводи равѓанбарории Комбинати равѓан кору фаъолият намудааст.

Файзалї Бобоевич аз соли 2000-ум дар Донишгоњи технологии Тољикистон ба њайси саромўзгор ва иљрокунандаи вазифаи дотсент (2000-2004), аз соли 2004 мудири кафедраи технология ва таљњизоти саноати хўрока (2004-2007) адои вазифа намудааст.

Ў аз соли 2007 то соли 2008 вазифаи сармуњандиси ЉММ "Рассвет"-и шањри Омски Федератсияи Русия, аз соли 2008 то соли 2009 директори кулли ЉММ "Исток" - и шањри Омски Федератсияи Русияро ба уњда дошт.

Аз сентябри соли 2009 то ноябри њамин сол дар вазифањои роњбари шуъбаи технопаркњо, алоќа бо хатмкунандагон ва таљрибаомўзии Донишгоњи технологии Тољикистон, аз ноябри соли 2009 то январи соли 2010 иљрокунандаи вазифаи декани факултети муњандисї-технологї ва аз моњи январи соли 2010 то феврали соли 2019 ба њайси декани факултети муњандисї-технологї софдилона кор кардааст.

Аз моњи феврали соли 2019 то дами маргаш дар вазифаи мудири кафедраи технологияи истењсоли маводи хўрокаи факултети муњандисї-технологии Донишгоњи технологии Тољикистон фаъолият намудааст.

Устод Ф. Ќурбонов тўли солњои фаъолияташ ба донишљўён аз фанњои иќтисодиёти захирањои табиат, кимиёи равѓан, микробиологияи равѓан ва молшиносї дар соњаи истењсоли равѓан дарс гуфтааст. Муаллифи 34 таълифоти илмї, монография,7 патент оид ба ихтироти Љумњурии Тољикистон, 4 китоби дарсї барои мактабњои олї, дастурњои илмию методї ва сохиби 8 сертификати байналмилалї мебошад.

Файзалї Бобоевич бо хоксорї, инсондўстї, муносибати њалимона, табиати ором ва дигар хислатњои њамидаи инсониаш натанњо дар донишгоњ, балки берун аз он низ эњтиром ва мањбубияти хосса пайдо карда буд. Њарчанд ў имрўз дар байни мо нест, вале бо номи неку хислатњои наљибаш дар дилу дидаи мо - њамкорон њамеша боќї хоњад монд. Тавре ки Саъдии бузург фармудааст:

Саъдиё, марди накӯном намирад ҳаргиз,
Мурда он аст, ки номаш ба накӯӣ набаранд.

Раёсати Донишгоњи технологии Тољикистон

МЕЪМОРИ РЎЊИ ИНСОН

Муаллим, омўзгор - вожањоеанд, ки барои насли инсоният ошноию муќаддасанд. Зери ин мафњум омўзонандаи илму дониш, фарњангу адаб ва пешвою роњандози кулли башарият ба сўи њастињо, оинаи равшанидињанда барои љамъи башарият бо маърифати илмию ахлоќї фањмида мешавад.

Муаллим шахси барумандест, ки аз хурдї инсонро илму адаб омўхта, ўро ба воя мерасонад. Ў бузургшахсест, ки дар баробари волидони мўнису ѓамхор њама касро ба омўзиши олами маънї рањсипор менамояд. Яъне шинохти њама њастињои оламро ба воситаи неру ва заковати аќлонї ба насли инсоният меомўзонад. Муаллимро метавон ба равшангари шоми шогирдон ташбењ дод. Оѓози тамоми мушкилињо ва сарчашмаи њамаи хушињо, ободии њамаи љашну мањфилњо, бузург гардидани њамаи шогирдони баркамол мањз ба зањматњои бепоёни устод алоќаманд аст. Омўзгор талош меварзад, ки бо такя ба донишу адаб, рафтору кирдор ва дигар хислатњои њамидаи худ барои шогирдон намунаи ифтихор бошад.

Омўзгорро бузургони илму адаб њамчун муњандиси рўњи инсон ташбењ додаанд. Ба ибораи дигар, муаллим ва ё омўзгор ин оинаи халќ эътироф карда мешавад. Дар баробари ин, мушкилтарин вазифаи насли љавонро аз овони тифлї то баркамолрасї бар дўши худ мегирад. Саъю талош меварзад, ки шогирдони тарбиянамудааш дар оянда барои устод мояи ифтихору сарбаландї ва камоли эњтироми дигарон бошанд. Яъне омўзгор ибратомўзест, ки њар калому њар нигоњу њар ќадамаш саропо аз ибрати соњибдилон аст. Сўњбати ин ашхос наљибу обрўманд, сўњбати љонпарвар аст. Ба ќавли Шайх Саъдии Шерозї: Сўњбати љонпарвар аст, сўњбати омўзгор.

Мўниса Рабиева,
донишљўи курси 3-юми ихтисоси 11901010501

"Роғун" имрӯз ва дар оянда низ мояи ифтихори ҳар як фарди ватан, сарчашмаи ватандӯстиву сарбаландии мардуми тоҷик хоҳад буд!

Эмомалї Рањмон

НБО "РОҒУН"

ДИРӮЗ ВА ИМРӮЗ

Ҳарчанд дар хусуси сохтмони азими аср - НБО-и "Роғун" хуб огоҳӣ дорем, вале мехоҳем, ки дар бораащ маълумоти боз ҳам бештаре пайдо кунем,- навиштаанд дар номаи ба идораи ҳафтаномаи "Фановар" ирсолнамудаашон чанде аз донишҷӯёни курси якуми донишгоҳ.

Аз ин хотир, рӯи чоп овардани мақолаи дотсентони ДДХ ба номи академик Б. Ғафуров Сафар Эркаев, Насимҷон Қаҳҳоров ва тадқиқотчӣ Баҳодур Комиловро, ки роҷеъ ба ин иншооти бузург маълумоти муфассал медиҳад, ба мақсад мувофиқ медонем.

Шумораи сарбандњое, ки аз 200 то 300 метр баландї доранд, аз 50 зиёд аст. Тољикистон дар рейтинги байналмилалии мамлакатњои дорои сарбандњои баландтарини неругоњњои барќи обї то соли 2014 дар зинаи аввал ќарор дошт. Соли 2014 Љумњурии Мардумии Чин бо сарбанди "Тсинпин -1 (305м) ба љои аввал баромад. Сарбанди иншооти аср - "Роѓун " назар ба ин неругоњ 30 метр баландтар мешавад.

"Роѓун" нуњумин аз силсиланеругоњњои Вахш аст, ки 110 км дуртар аз шањри Душанбе бунёд меёбад.

Бузургї ва шањомати НБО "Роѓун" дилњоро ба ваљд меоранд ва ору нанги милливу худшиносии моро таќвият мебахшанд. Воќеияти бунёди ин сохтмони барљастаи замон, зањмату азму талоши созандагони он, дар њаќиќат, бемонанду нотакрор аст.

Бо шарофати НБО "Роѓун" Љумњурии Тољикистон метавонад дар содироти ќувваи барќ дар Осиё мавќеи хоссаро ишѓол намояд.

Сарбанди 335-метраи НБО "Роѓун" аз њама баландтарин дар

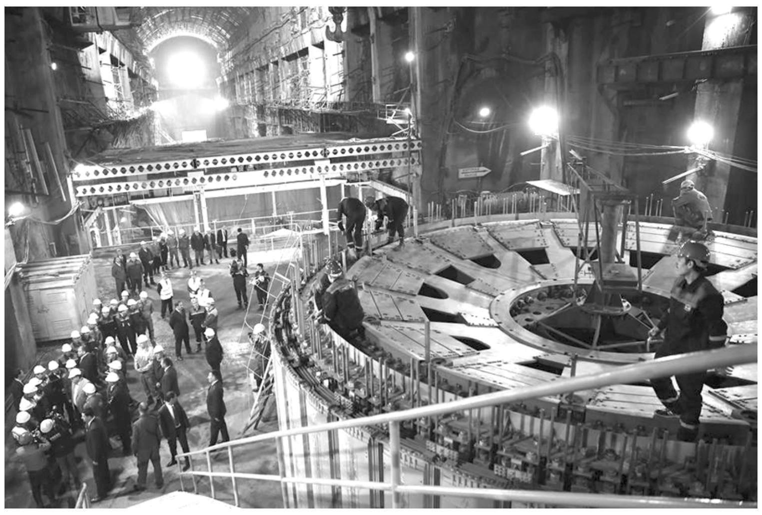

љањон (њоло сарбандњои неругоњњои барќии обии "Хинг Пинг И" -и Чин -305 метр ва "Гувер" -и ИМА 221 метр дар љањон баландтарин мањсуб меёбанд) мегардад.

Иќтидори солонаи истењсолии шаш чархаи "Роѓун" дар маљмўъ 3600 мВт (беш аз 17 миллиард кВт-соат), ѓунљоиши обанбори " Роѓун" 13,3 километри мукааб обро ташкил медињад. Обанбор барои њаллу фасли масъалањои марбут ба таѓйирёбии иќлим, танзими об њангоми хушксолї, обу энергетика ва њамчун манбаи бузурги оби тоза дар минтаќа наќши азиму арзишманд дошта метавонад . Муњлати пур кардани обанбор -16 сол.

Агрегати аввалини НБО "Роѓун"-ро 16 ноябри соли 2018 Асосгузори сулњу вањдати миллї -Пешвои миллат, Президенти Љумњурии Тољикистон муњтарам Эмомалї Рањмон дар вазъияти тантанавї бо зер кардани тугмаи идора ба кор даровардаанд. Ин рўйдоди таърихиро миллионњо нафар тавассути телевизион тамошо карданд. Шумораи умумии коргарони "Роѓун", мењмонони воломаќоми хориљї, намояндагони корпусњои дипломатї, шоирону нависандагон, журналистони нашриятњои дохилию хориљї, ки дар њамоиши тантанавї ба ифтихори ба истифода додани агрегати аввал дар мавзеи сохтмони "Роѓун" иштирок карданд, дањњо њазор нафарро ташкил дод.

Ба сохтмон беш аз 3500 техника ва мошину механизм сафарбар гардидааст.

Шумораи умумии коргарон, мутахассисони неругоњ ба 25 њазор нафар мерасад.

Маросими ба истифода додани агрегати аввали неругоњро беш аз 200 нафар рўзноманигор аз ИМА , Италия, Олмон, Россия, Япония, Англия, Чин, Покистон, Ќазоќистон, Ќирѓизистон, Ўзбекистон ва кишварњои дигар мунъакис намуд ва ќариб тамоми телевизионњои муътабари љањон намоиш доданд.

Дар иншооти болопўшидаи КРУЭ 19 адад дастгоњи элегазии 500кВ ва 4 дастгоњи элегазии 220 кВ насб гардидаанд, интиќоли неруи барќ аз ин иншоот ба низоми ягонаи энергетикии мамлакат тавассути 6 хати барќи њавоии 500 кВ сурат мегирад. Њамчунин, неруи барќ аз таљњизоти мазкур тавассути як хати дузанљираи 220 кВ то зеристгоњи барќии шањри Роѓун интиќол дода хоњад шуд.

Навиштаљот дар минбари НБО "Роѓун ": "16 ноябри соли 2018 Асосгузори сулњу вањдати миилї -Пешвои миллат, Президенти Љумњурии Тољикистон муњтарам Эмомалї Рањмон истењсоли барќи аввали нахустагрегати Неругоњи барќи обии Роѓун"-ро ифтитоњ бахшиданд, ки он дар таърихи давлатдории тољикон чун руйдоди муњими хотирмон љовидонї сабт хоњад шуд".

НБО "Роѓун" амнияти бехатарии истењсоли ќувваи барќро дар мамлакат таъмин ва ба њисоби миёна то солњои 2020-2050 30%-и ќувваи барќро истењсол мекунад.

Моњи декабри соли 2024 неругоњи "Роѓун" пурра ба кор медарояд.

Сохтмони иншоот соли 1930 тарњрезї гардида буд.

Соли 1960 дар мавзеи неругоњ аввалин корњои омўзишї гузаронида шуданд.

27 феврали соли 1974 лоињаи техникии НБО "Роѓун", ки аз љониби шуъбаи осиёимиёнагии Институти "Гидропроект" -и шањри Тошканд омода шуда буд, аз тарафи Госстройи СССР тасдиќ карда шуд.

Корњои омодагї ба оѓози сохтмони НБО "Роѓун" соли 1976 шурўъ шуданд.

Моњи декабри соли 1979 Совети Вазирони СССР лоињаро тасдиќ кард.

Соли 1981 корњои асосии сохтмон сар шуданд.

Соли 1987 пеши маљрои дарёи Вахш баста шуд.

Солњои 1989-1993 суръати корњои сохтмон дар асоси режими наќша давом карда, тадриљан суст шудан гирифт. Ба макони сохтмон ду гидротурбина интиќол дода шуд. Сохтмони сарбанди неругоњ ба 40 метр расонда, 21 километр наќб канда шуд. 8 майи соли 1993 сарбанди бунёдёфта дар натиљаи обхезии шадид хароб шуд ва ќисме аз наќбњои кандашуда зери об монданд. Пас аз пошхўрии Иттињоди Шўравї сохтмони НБО"Роѓун" барои муњлати номуайян боздошта шуд.

Дар давраи љанги тањмилии шањрвандї 700 самосвал ва экскаватор ба яѓмо рафт.

Соли 2004 байни Њукумати Тољикистон ва ширкати " Русал" шартномаи идомаи корњои сохтмонї ба имзо расид ва пас аз чанде бекор карда шуд.

26 сентябри соли 2005 баъзе корњои сохтмонї дар НБО "Роѓун" аз нав оѓоз ёфтанд.

30 майи соли 2008-сафари кории Пешвои миллат муњтарам Эмомалї Рањмон ба шањри Роѓун, боздид аз иншооти сохташаванда ва мулоќот бо коргарони НБО "Роѓун".

Соли 2010 бунёди НБО "Роѓун" аз нав шурўъ гардид.

Соли 2010 байни Њукумати Тољикистон ва Бонки љањонї барои гузаронидани ташхиси байналмилалии лоињаи НБО "Роѓун" шартнома ба имзо расид. Пудратчии гузарондани ташхис ширкати швейтсарии "Poyry Energy Ltd" интихоб гардид.

10 июли соли 2012 - сафари кории Пешвои миллат муњтарам Эмомалї Рањмон ба шањри Роѓун, боздид аз иншооти сохташаванда ва мулоќот бо бунёдкорон.

15 июли соли 2015-сафари навбатии Сарвари давлат ба шањри Роѓун ва шиносої аз љараёни рафти корњои сохтмон, сўњбат бо бинокорони НБО "Роѓун", ифтитоњи Озмоишгоњи маркази сохтмон.

4 августи соли 2016 - сафари кории навбатии Президенти Љумњурии Тољикистон муњтарам Эмомалї Рањмон ба шањри Роѓун ва НБО "Роѓун, шиносої аз љараёни корњои барќарорсозї.

5 августи соли 2016 боздиди Президенти Љумњурии Тољикистон аз мавзеи сохтмони НБО "Роѓун" ва мулоќот бо роњбарону мутахассисони неругоњ.

Моњи октябри соли 2016 ширкати "Салини Импереџило" - и Италия дар тендери байналмилалии сохтмони НБО "Роѓун" ѓолиб омад.

29 октябри соли 2016. Рўзи таърихї. Таѓйири маљрои дарёи Вахш ва оѓози бунёди Сарбанди Неругоњи барќи обии "Роѓун" бо иштироки Пешвои миллат муњтарам Эмомалї Рањмон. Сарвари давлат муњтарам Эмомалї Рањмон шахсан булдозери пуриќтидорро якуним соат идора карда, пеши дарёи Вахшро бастанд.

10 майи соли 2017 - сафари кории навбатии Пешвои миллат муњтарам Эмомалї Рањмон ба шањри Роѓун ва НБО "Роѓун", мулоќот бо роњбарон ва кормандони муњандисиву техникии неругоњ, шиносої аз љараёни корњои сохтмон дар бинои дастгоњи пўшидаи таќсимкунандаи элегазї.

26 июли соли 2018 - сафари навбатии Сарвари давлат ба шањри Роѓун ва НБО " Роѓун", боздид аз толори мошинњо ва бинои трансформаторњо. Шиносої аз љараёни корњои сохтмон дар наќбњои сохтмонии СТ- 1 ва СТ-2.

16 ноябри соли 2018. Рўзи таърихии баистифодадињии агрегати якуми НБО "Роѓун". Ин рўйдод дар таърихи навини Тољикистон бо њарфњои заррин сабт шуд.

9 сентябри соли 2019. Солгарди 28-умини љашни миллии Рўзи Истиќлолияти давлатии Љумњурии Тољикистон ва санаи таърихии аз љониби Асосгузори сулњу вањдати миллї -Пешвои миллат, Президенти Љумњурии Тољикистон муњтарам Эмомалї Рањмон ба истифода додани агрегати дуюми НБО "Роѓун".

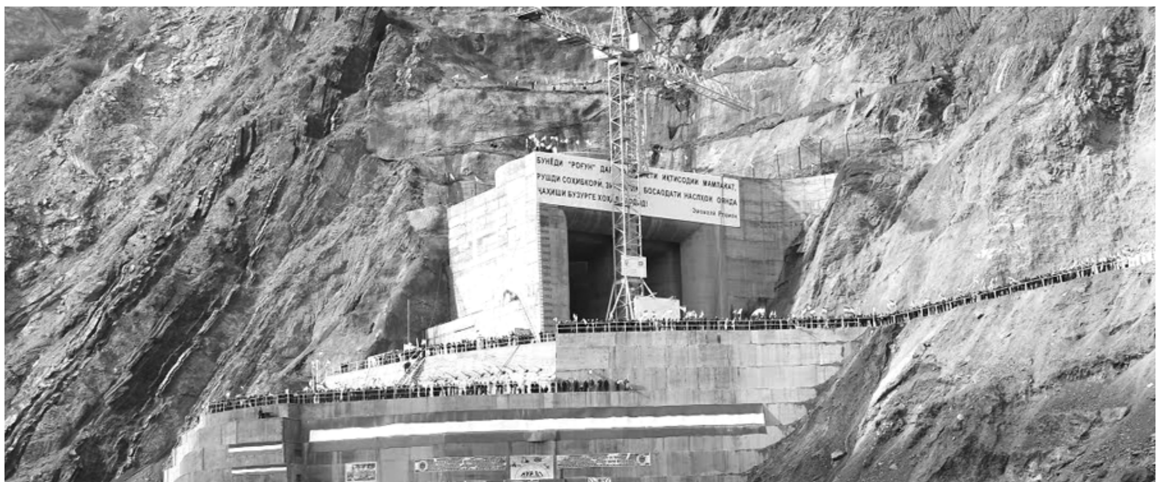

ТАРҒИБИ ПАНДУ АНДАРЗҲО ДАР АШЪОРИ АБӮАБДУЛЛОҲИ РӮДАКӢ

Дурдонаҳои бебаҳои ниёгони мо натанҳо баҳри тарбияи ахлоқи ҳамидаю рафтори шоистаи насли наврас хизмат мекунад, инчунин онҳо сарчашмаи беғубори ғанӣ гардидани мазмуни маълумот низ ба шумор меравад.

Таърихи адабиёти тоҷик, ки давоми мантиқии адабиёти қадими он аст, ба номи асосгузори он устод Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ марбут аст. Баъди омӯзиш ва ошноӣ бо мероси адабии шоир муосиронаш ва суханварони баъдина Рӯдакиро чун "Қофиласолори назми форс", "Соҳибқирони шоирӣ", "Устоди шоирон", "Одамушшуаро" ва "Султони шоирон" шинохтанд.

Дарвоқеъ пандҳои офаридаи ин мутаффакири бузург ва дар ҷодаи худ тавонову такрорнашаванда бо мазмуну мундариҷа ва ғояву образҳояшон ибратомӯзу файзбахшанд. Ин аст, ки бархе аз пандҳои Рӯдакӣ аз қабили порчаҳо дар бораи мардӣ, одамгарӣ, омӯхтани таҷрибаи ҳаёт, хушбахтӣ ва дар бораи дониш дар муассисаҳои олӣ ва миёнаи касбӣ ҳамчун як воситаи тарбияи ахлоқу рушди маънавиёти хонандагону донишҷӯён таълим дода мешавад. Аммо омӯзиши пандҳои Рӯдакиро дар муассисаҳои олии кишвар танҳо дар доираи дарсҳои забон маҳдуд намудан нашояд. Бахшида ба эҷодиёти шоири бузургвор дар донишгоҳ гузаронидани конференсияҳо, ташкили баромадҳо, соатҳои тарбиявӣ ва ғайра ин ҳама воситаҳоеанд, ки тавассути онҳо доир ба пандномаҳои шоир ба донишҷӯён маълумоти бештарро дастрас гардонидан имконпазир аст. Гузашта аз ин, панду андарзҳои шоирро, ки хеле пандҳои пурмаънӣ ва соддаву равонанд, метавон барои таҳлил дар дарсҳои забони тоҷикӣ интихоб намуд, ки ҳам ҳодисаҳои забонро барҷаста инъикос намоянду ҳам бо илҳомбахшии мазмунашон дар ниҳоди шогирдон таассуротеро ба вуҷуд оваранд, зеро интихоби мисолҳои дорои мазмунҳои тарбиявию ахлоқӣ барои таҳлил, дар дарсҳои забони тоҷикӣ, яке аз талаботи методикаи таълими забон маҳсуб меёбад.

Аз ин рӯ, дар иртибот бо диди фавқ зимни омӯзиш ва мушоҳидаи мақсадноки эҷодиёти Рӯдакӣ тавонистем аз ашъори ин қофиласолори назми форс марбут ба аксари мавзӯъҳои назариявии забоншиносӣ, ки дар донишгоҳ таълим дода мешаванд, намунаҳои беҳтарини мисолҳоро, ки ҳам ҳодисаҳои забонро барҷаста инъикос менамоянду ҳам дар тарбияи маънавии донишҷӯён аз ягон ҷиҳат ибратомӯз мебошанд, интихоб намоем.

Бешубҳа, устод Рӯдакӣ аввалин гӯяндаи шеър бо услуби Хуросонӣ буда, дар ташаккули ин қолаби мавзун бо эҷоди образҳои тоза, бадеият, содагии тарзи баён, фасоҳат нақши муассир дорад.

Дарки ашъори Рӯдакӣ ба соддаву равон ва осону фаҳмо будани маънист, ки аз маҳорати нотакрори шоир гувоҳӣ медиҳад. Рӯдакӣ ҳамагуна мавзӯъҳои печ дар печро мисли гиреҳ кушода, бо лафзи зебои модарӣ ба хонанда пешниҳод мекунад.

Ашъори оламгири Рӯдакӣ ба табиати зинда монанд аст. Тасвирҳои шоир зебо, мӯъҷаз мебошанд ва аз ин хотир ба зудӣ дили хонандаро ба тасхир меоранд. Донистани санъати сухан худ Рӯдакиро ба қуллаи баланди шоирӣ ҳидоят намудааст ва боқӣ ҳама шоирони пасоянд бо як овоз ӯро "Султони шоирон" эътироф кардаанд.

Панду ҳикмат дар осори Рӯдакӣ мавқеи хос дорад. Ҳар байти алоҳидаи ашъори шоир аз нигоҳи фарогирии мавзӯъ ва моҳият ба инсон раҳнамоӣ мекунад. Устод Рӯдакӣ шеърро он қадар ибратомӯз ва ҳикматомез офаридааст, ки дар ҳама замон мисли шӯъла саҳнаи зиндагиро равшан мекунад.

Ба андешаи шоир таҷрибаи рӯзгор худ кушояндаи муаммо ва раҳнамои инсон буда, баҳрабардорӣ аз он ба суди шахс аст:

Бирав зи таҷрибаи рӯзгор баҳра бигир,
Ки баҳри дафъи ҳаводис туро ба кор ояд.

Ва дар ин мисраъҳо мегӯяд, ки ҳар касе агар аз гузаштаи рӯзгори худ таҷриба нагирад ва ё наомӯзад, аз омӯзгор омӯхта наметавонад.

Ҳар кӣ н-омӯхт аз гузашти рӯзгор,
Низ н-омӯзад зи ҳеҷ омӯзгор!

Дар назми пандомези "Калила ва Димна" устод Рӯдакӣ таъкид мекунад, ки барои инсон ду чиз ногузир аст: омӯхтани таҷрибаи зиндагӣ ва илму дониш. Оре, ҳаёти рангини инсониятро бе ин ду амали нек тасаввур кардан нашояд. Ба андешаи шоир дониш чароғи равшани дил буда, салоҳи амни инсоният аст:

Дониш андар дил чароғи равшан аст,
В-аз ҳама бад бар тани ту ҷавшан аст.

Паҳлуи дигари осори ҳикматомези устод Рӯдакӣ тарғиби дӯстӣ ва фазилати инсонист. Шоир ҳеҷ шодиеро ба давлати дидори дӯст баробар накарда, ҳамзамон, дурӣ аз дӯстонро андӯҳи гарони дил ба қалам додааст, ки ба ақл ғунҷанда ва воқеист:

Ҳеҷ шодӣ нест андар ин ҷаҳон,
Бартар аз дидори рӯи дӯстон.
Ҳеҷ талхӣ нест бар дил талхтар,
Аз фироқи дӯстони пурҳунар.

Умуман, ягон паҳлуи ҳаёти инсоният аз назари устод дур намондааст. Афкори андарзу пандомези устод Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ба сифати китоби раҳнамои инсоният дар ҳама давру замон бар нафъи ҷомеа хидмат мекунад. Ҳамин аст, ки аҳли сайёра аз пайғоми ҳакимонаи ӯ баҳра гирифта, бо ҳаваси зиёд ашъори солимашро мутолиа мекунанд.

Хулоса, дар панду андарз ва ҳикматҳои Рӯдакӣ мазмунҳои ҷовидонӣ ва умумиинсонӣ аз қабили тарғиби илму дониш, раҳму шафқат, мардонагӣ, рафоқату дӯстӣ ҷои асосиро мегиранд.

Панду насиҳатҳои Рӯдакӣ то абад шабеҳи офтоби тамаддуни алам дилу дидаи инсониятро мунаввар мегардонанд.

М. Эшонова, муаллими калони кафедраи забони тоҷикии ДТТ

БИЁ, ТО ҚАДРИ ҲАМДИГАР БИДОНЕМ

Тирамоҳ. Айни замон ин фасли хазонрез ҳукмфармост ва ногуфта намонад, ки осори безаволи ду нобиғаи бузург -Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ ва Ҷалолуддини Балхӣ ҳазорсолаҳо ин фасли хазонрезро паси сар намуда, дар ҳеҷ давру замон мақому мартабаи худро аз даст надода, пояндаву устувор мондаанд ва бо боварии комил метавон гуфт, ки дар рӯзгори ояндаи наздику дур низ ҳамин минвол зиндаю ҷовид побарҷо хоҳанд монд.

Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ суханварест, ки ҳанӯз дар замони зиндагиаш ҳамчун саромад ва устоди бузурги шоирон эътироф шудааст. Дар давоми беш аз ҳазор сол бузургони илму адаб ва устоди устодон, тавонотарин шоирон ба некӯсухану матингуфтор будани Рӯдакӣ қоил будаанд. Чунин рутбаҳои баландро гирифтани Рӯдакӣ фақат гуфтори шоирона ва таърифи маҳз нест. Устод Рӯдакӣ ба ин мақоми баланд дар натиҷаи фаъолияти фидокорона дар устувор гардонидан ва такомулу тараққӣ додани назми форсизабонон сазовор гардидааст.

Ҳамагон бархӯрдор аз онем, ки ҳамасола дар саросари кишвари азизамон 22-юми сентябр ҳамчун Рӯзи Рӯдакӣ таҷлил мегардад. Иттиҳодияи методии литсей соли ҷорӣ низ ин иқдомро бо баромади хонандагон дар ҷамъомади пагоҳирӯзӣ дар мавзӯи "Рӯдакӣ рафт, монд ҳикмати ӯй" ҳусни оғоз бахшиданд. Бо ташаббуси иттиҳодияи методии забон ва адабиёти тоҷики литсейи инноватсионии "Душанбе" санаи 20-уми сентябр дар толори литсей Конференсияи илмӣ - адабӣ бахшида ба Рӯзи Рӯдакӣ дар мавзӯи "Гул бирезад, нарезад аз вай бӯй" баргузор гардид. Дар ин чорабинӣ хонандагон аз ашъори панду ахлоқии шоир пораҳо қироат намуда, қасидаи "Шикоят аз пирӣ"-и адиброро таҳлил намуданд. Инчунин аз тарафи хонандагон порчаҳои шеърӣ дар васфи устод Рудакӣ, ки аз ҷониби адибони дигар суруда шудаанд, қироат гардиданд:

Гар сарӣ ёбад ба олам кас
ба некӯшоирӣ,
Рӯдакиро бар сари он
шоирон зебад сарӣ.

* * *

Ҳусни хат беҳ зи ҳусни
дилдор аст,
Ҳамчун моҳе дар шаби
тор аст.

Оре, ҳусни хати зебову хоно доштан низ ҳунар аст, аз зумраи анвои ҳунарҳо. Инсон бояд дар зиндагӣ бикӯшад, то аз ин ҳунарҳо воқифу огоҳ бошад ва зебо нависад. Инсон дар баробари хониши хуб доштан, бояд кӯшиш намояд, ки дорои хатти зебою хоно бошад.

Маҳз бо ҳамин мақсад байни хонандагони синфҳои 8 озмуни "Ҳусни хат беҳ зи ҳусни дилдор аст" (хатти ниёгон) эълон гардида буд. Хонандагон дар ин озмун фаъолона иштирок намуда, беҳтаринҳо сарфарози ҷой ва ифтихорномаҳо гардиданд: Суфишоева Дилноз, хонандаи синфи 8 "в" сазовори ҷойи 1, Ғаниев Эмомалӣ хонандаи синфи 8 "в" сазовори ҷойи 2, Давлатова Сафина хонандаи синфи 8 "а" сазовори ҷойи 3.

Дар баробари ин байни хонандагони синфҳои 8-10 аз таърихи 16.09.19 то 19.09.19 Озмуни эссеи беҳтарин дар мавзӯи "Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ - ифшогари одамият" гузаронида шуд. Дар озмун хонандагон фаъолияти хуб нишон дода, аз рӯзгор, осор ва мақому мартабаи ин устоди суханвар намунаҳо рӯйи қоғаз оварда, иншо намуданд. Тамоми офаридаҳои хонандагон дида баромада шуда, таҳлил ва баҳогузорӣ гардиданд. Беҳтаринҳо муайян гардида, қадрдонӣ карда шуданд. Хонандагони синфи 10 "а" Алиева Меҳргона ва Фотимаи Ҳамзаалӣ сазовори ҷойҳои 1-ум ва 2-юм ва хонандаи синфи 9 "б"Шералиева Гесӯ ҷойи 3-юмро соҳиб гардиданд.

Чуноне ки дар урфият мегӯянд: "Шунидан кай бувад монанди дидан", маҳз зери ана ҳамин гуфтаҳо байни хонандагони литсей Озмуни "Ин ҷаҳонро нигар бо чашми хирад" (муаррифии рӯзномаҳои деворӣ) гузаронида шуд. Дар ин озмун гурӯҳи хонандагони синфҳо иштирок намуда, лаҳзаҳоеро аз рӯзгор ва осори устод тасвир карда, муаррифӣ намуданд. Тамоми расмҳои пешниҳодшуда аз ҷониби аъзои ҳакамон дида баромада шуда, ғолибон ба таври зайл муайян гардиданд: ҷойи 1-ум гурӯҳи хонандагони синфи 10 "в", ҷойи 2-юм гурӯҳи хонандагони синфи 8 "в", ҷойи 3-юм гурӯҳи хонандагони синфи 7 "в".

Дар давоми ҳафта бахшида ба ин рӯз дар даромадгоҳи литсей намоишгоҳ ташкил карда шуд. Дар он расмҳо, китобҳои шоир ва натиҷаи озмуни "Хушнависон" ба намоиш гузошта шуда буданд.

Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣ яке аз маъруфтарину тавонотарин шоирону андешамандони адабиёти классики форсу тоҷик ба шумор меравад. Панду андарзҳои созандаи Мавлоно асрҳост, ки дар тарбияи маънавии аҳли ҷомеа хидмати арзанда мекунад:

Аз насиҳат тоза гардад
ҳар диле,
В-аз насиҳат ҳал шавад
ҳар мушкиле.

Чун ҳамасола таърихи 30.09.19 дар литсейи инноватсионии "Душанбе" Рӯзи Румӣ ботантана таҷлил гардид. Он аз баромади хонандагон дар ҷамъомади пагиҳирӯзӣ оғоз гардид. Хонандагон аз ашъори устоди бузургвор пораҳо қироат намуда, бо ин васила аз ӯ ёд намуданд.

Ҳамчунин зери роҳбарии омӯзгор М. Абророва дар якҷоягӣ бо иттиҳодияи методӣ дар толори литсей бахшида ба ин рӯз Конференсияи илмӣ-адабӣ дар мавзӯи "Биё, то қадри ҳамдигар бидонем..." гузаронида шуд. Дар ин чорабинӣ рӯзноманигор Акрамзода Убайдулло, ки худ ҳифзкардаи ҳазор ғазали Румӣ аст, ташриф оварда, бо суханони пандомези хеш ба ҷашн шукуҳи дигар зам намуданд. Устод ба баромади хонандагон баҳои баланд дода, таъкид бар он доштанд, ки онҳо дар ҳаёти ҳаррӯзаи хеш пандҳои ин бузургворро сармашқи кори худ намуда, ҳамеша пайгири муваффақиятҳо бошанд.

Баъд аз гузаронидани тамоми чорабиниҳо дар ҷамъомади пагоҳирӯзӣ хонандагоне, ки дар ин рӯз фаъолона иштирок намуданд, бо ифтихорномаҳо қадрдонӣ карда шуданд.

Р. Хайлоева, раиси иттиҳодияи методии забон ва адабиёти тоҷики литсейи инноватсионии "Душанбе"

ҶАШНИ МЕҲРГОН

Меҳргон яке аз қадимтарин идҳои фасли тирамоҳ аст, ки дар байни қавмҳои форсизабон расм шудааст. Он баробари инкишофи кишоварзӣ ва ҷорӣ гаштани тақвими деҳқонӣ пайдо шудааст. Меҳргон иди ҳосилот аст, ки дар рӯзи эътидоли тирамоҳӣ оғоз меёбад. Эътидоди тирамоҳӣ маънои баробаршавии шабу рӯз дар оғози фасли тирамоҳро дорад. Меҳргон рӯзи 16-ум (рӯзи меҳр)-и (меҳрмоҳ) буд, ки эрониёни қадим онро муборак шумурда ид мекарданд.

Деҳқонон дар ҳамин рӯз ба ҷамъоварии ғалла сар мекарданд. Агар Наврӯз оғози киштукор бошад, Меҳргон ҳамчун рӯзи аввали ҷамъоварии ғалла ҷашн гирифта мешуд. Баробаршавии шабу рӯз деҳқононро огоҳ менамуд, ки минбаъд то 22-декабр рӯзҳо кӯтоҳу шабҳо дароз мешаванд. Бинобар ин, дар моҳи Меҳр бояд дар баробари ҷамъоварии ҳосил, шудгору кишти такрориро низ суръат бахшанд.

Гузаштагони мо ба таҷлили Меҳргон тайёрӣ дида, ҳашарҳои умумихалқӣ ташкил намуда, либоси нав дӯхта, ба сайругашт мебаромаданд ва ба дидорбинии дӯстон мерафтанд. Дар дастархони Меҳргон анвои мева, шириниҳо ва дигар маводро мегузоштанд. Масалан, рӯйи хони Меҳргонро лиму, себи зард, хӯшаи гандум, ангур, шакар, оина ва паллаи тарозу оро медоданд. Бояд анвои меваи дастархон ранги зард дошта бошад, яъне заргалӣ, ки рамзи фасли тирамоҳ аст.

Солҳои охир, дар кишвари мо айёми тирамоҳ чорабиниҳои гуногуну рангин, ки ба ғунучини маҳсулоти кишоварзӣ иртибот доранд, гузаронида мешаванд. Барои мисол Иди харбуза, иди асал ва ярмарка, фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ. Ин яке аз оинҳои мондагори Меҳргон будааст, ки имрӯз аз нав эҳё гаштааст.

Баргузории маҳфилу дигар чорабиниҳои гуногун дар Тоҷикистони азиз имрӯз эҳёи ана ҳамон суннату оинҳои Меҳргон аст, ки истиқлолият ба мо додааст. Хулоса, Меҳргон баробари инкишофи зироатчигӣ ва ҷорӣ гардидани тақвими деҳқонӣ пайдо шуда, иди ҳосилот ва намоиши дастранҷи кишоварзон аст.

Қ. Раҳимова, куратори курси дуюми гурӯҳи академии 1-26 02 02 02А1